

Վիճակագրական արտադրանք – Առևտրային կազմակերպությունների դեբիտորական, կրեդիտորական պարտքեր (եռամսյակային)

Գործընթացներ	Ենթագործընթացներ	Ենթագործընթացի նկարագրություն
<i>Կարիքների ձևակերպում</i>		
	1.1 Կարիքների բացահայտում	Վիճակագրական տեղեկատվության հիմնական օգտագործողներն են՝ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, հասարակական, գիտակրթական, ֆինանսական կազմակերպությունները, գործարար համայնքը, զանգվածային լրատվամիջոցները, միջազգային կազմակերպությունները և այլն: Ցուցանիշները թույլ են տալիս վերլուծել և գնահատել երկրի տնտեսության ոչ ֆինանսական հատվածի կազմակերպությունների հաշվարկների վիճակի վերաբերյալ տեղեկություններ:
	1.2 Խորհրդակցում և կարիքների հաստատում	Տեղեկատվության հավաքման հետ կապված պարզաբանումներ տրամադրելու նպատակով աշխատանքային քննարկումներ են իրականացվել վիճակագրական տեղեկատվություն ներկայացնող «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր ՓԲԸ», «Գազարոմ Արմենիա» ՓԲԸ և այլ շահագրգիռ կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ:
	1.3 Արտադրանքի նպատակների սահմանում	Միասնական և համակարգված ձևով օգտագործողներին տրամադրել վիճակագրական տեղեկատվություն երկրի տնտեսության ոչ ֆինանսական հատվածի կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական հաշիվների վերաբերյալ:
	1.4 Հասկացությունների որոշում	Հաշվետվական ձևերում ընդգրկված ցուցանիշների ներդրման անհրաժեշտությունը բերում է ՀՀ-ում ազգային հաշիվների համակարգի ցուցանիշների հաշվարկման համար անհրաժեշտ տեղեկատվական բազայի, ինչպես նաև վիճակագրական տեղեկատվության օգտագործողների կողմից պահանջվող տեղեկատվության ձևավորմանը:
	1.5 Տվյալների առկայության ստուգում	Տվյալները հավաքվում են «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» օրենքի և «Հնգամյա վիճակագրական ծրագրի» հիման վրա, ինչպես նաև ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի 2016թ. հունիսի 20-ի «Վիճակագրական տվյալների հավաքման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 05-Ն և «Տարեկան վիճակագրական ծրագիրը հաստատելու

		մասին» որոշումների հիմն վրա:
	1.6 Բիզնես մոդելի նախապատրաստում	Մինչ վիճակագրական հաշվետվական ձևի ընդունումը ՀՀ ՎՊԽ կողմից և ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից դրա պետական գրանցումը, որպես նորմատիվ իրավական ակտ, իրականացվում է դրանում ներառված ցուցանիշների և դրանց վերաբերյալ լրացման հրահանգի մասով աշխատանքային քննարկումներ տարբեր շահագրգիռ մարմինների, գիտական կազմակերպությունների, օգտագործողների հետ, ինչպես նաև հաշվի է առնվում միջազգային փորձագետների կարծիքը:
	<i>Նախագծում</i>	
	2.1 Արդյունքների նախագծում	Տվյալները հավաքվում են «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» օրենքի և «Հնգամյա վիճակագրական ծրագրի» հիման վրա, ինչպես նաև ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի 2016թ. հունիսի 20-ի «Վիճակագրական տվյալների հավաքման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 05-Ն և «Տարեկան վիճակագրական ծրագիրը հաստատելու մասին» որոշումների հիման վրա:
	2.2 Փոփոխականների նկարագրությունների նախագծում	Վիճակագրական ցուցանիշների հավաքման համար հաստատված վիճակագրական հաշվետվական ձևը կազմված է 2 բաժնից՝ 1. Դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքեր, բանկային վարկեր և փոխառություններ 2. Դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերն ըստ երկրների Ցուցանիշների հավաքման նպատակով կիրառվում է Տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի 2-րդ խմբագրությունը (ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարի N 1579-Ն 10.12.2019թ. հրաման ՀՀ ԳՏ 04.11.2013թ. 30/ (474).1) (տես՝ https://www.armstat.am/am/?nid=370 հղումը):
	2.3 Տվյալների հավաքման նախագծում	Վիճակագրական տեղեկատվության հավաքումն իրականացվում է ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի կողմից հաստատված վիճակագրական հաշվետվական ձևի միջոցով: Տեղեկատվության հավաքումն իրականացվում է եռամսյակայինը՝ խոշոր և միջին կազմակերպություններից իսկ տարեկանը՝ խոշոր, միջին, փոքր և գերփոքր կազմակերպություններից: Հաշվետվությունների հավաքումն իրականացվում է Արմստատի տարածքային ստորաբաժանումների կողմից:
	2.4 Գլխավոր համակցության և ընտրանքի նախագծում	Հիմնական տեղեկատվությունը հավաքվում է իրավաբանական անձանցից, ընդ որում 30 և ավելի աշխատողներ ունեցող և/կամ 1մլրդ դրամը գերազանցող հասույթ ունեցող

		<p>կազմակերպությունները (թվով մոտ 1300) համատարած կերպով ընդգրկվում են տարեկան վիճակագրական հաշվետվություն ներկայացնողների ցանկում, ինչն ապահովում է ճշգրտության բարձր աստիճան: Մյուս կազմակերպություններից տեղեկատվությունը հավաքվում է ընտրանքային կարգով: Ընտրանքի իրականացման համար գլխավոր համակցության ձևավորման նպատակով կիրառվում է վիճակագրական բիզնես ռեգիստրը: Ընտրանքը ստրատիֆիկացված է ըստ գործունեության տեսակների և աշխատողների թվաքանակով որոշվող չափերի և առկա ռեսուրսներով պայմանավորված կազմում է մոտ 1000 միավոր: Այսպիսով տեղեկատվությունը հավաքվում է ընդհանուր առմամբ 2300 իրավաբանական անձանցից:</p>
	<p>2.5 Մշակման և վերլուծության նախագծում</p>	<p>Տեղեկատվության հավաքումից հետո վիճակագրական ցուցանիշները ենթարկվում են թվաբանական և տրամաբանական ստուգումների, որոնց հիման վրա, իսկ անհրաժեշտության դեպքում նաև տեղեկատվություն ներկայացնող համապատասխան կազմակերպությունների հետ կապ հաստատելու միջոցով, իրականացվում են համապատասխան ճշգրտումներ: Ցուցանիշների վերաբերյալ ոչ արժանահավատ, թերի կամ աղավաղումներով տեղեկատվության ներկայացման դեպքում համաձայն ՀՀ «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի» 169.2 հոդվածի պահանջների ըստ անհրաժեշտության Արմատատի տարածքային ստորաբաժանումների կողմից իրականացվում է նաև ստուգման գործընթաց, որի արդյունքում ճշգրտման են ենթարկվում ցուցանիշների վերաբերյալ նախորդող ժամանակաշրջանի տվյալները:</p>
	<p>2.6 Արտադրության համակարգերի և գործընթացի նախագծում</p>	<p>Տեղեկատվության հավաքումից մինչև դրա հրապարակումը իրականացվող բոլոր գործընթացների մասով կատարվում են նախապատրաստական աշխատանքներ, մասնավորապես կապված ռեսպոնդենտներին համապատասխան իրազեկումներով ապահովումը կատարվում է Արմատատի տարածքային ստորաբաժանումների կողմից, աշխատակիցներին անհրաժեշտ մասնագիտական դասընթացների միջոցով վերապատրաստելու և այլնի համար:</p>
<p><i>Կառուցում</i></p>		
	<p>3.1 Հավաքման գործիքի կառուցում</p>	<p>Տեղեկատվության հավաքման իրականացման և դրա համար անհրաժեշտ վիճակագրական հաշվետվական ձևը և դրա լրացման հրահանգը առկա են ինչպես թղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային</p>

		տեսքով (տես՝ https://www.armstat.am/am/?nid=547 հղումը):
3.2 Գործընթացի բաղադրիչների կառուցում կամ ամրապնդում	Առկա են տեղեկատվության ստուգաճշտման համար անհրաժեշտ մեթոդական ցուցումներ ու հրահանգներ: Մուտքագրման ծրագրային փաթեթում(Microsoft Office Access) առկա է մուտքագրված տվյալների թվաբանական ու տրամաբանական ստուգումների իրականացման համար անհրաժեշտ գործիքներ՝ հանրագումարների, տրամաբանական կապերի, կազմակերպությունների գրանցման, նույնականացման ու հարկային կողերի համապատասխանության և այլ ավտոմատ ստուգումների համակարգեր:	
3.3 Տարածման բաղադրիչների կառուցում կամ ամրապնդում	Տեղեկատվության տարածման համար առկա են ինչպես թղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային տարբերակներով տեղեկատվության հրապարակման հնարավորություններ՝ եռամսյակային և տարեկան պարբերականությամբ՝ համաձայն տարեկան վիճակագրական ծրագրի:	
3.4 Գործընթացների կարգավորում	Վիճակագրական արտադրանքի ստացումն իրականացվում է իրար հաջորդող հետևյալ փուլերով՝ 1. տեղեկատվության հավաքում, 2. ստուգումներ և ճշգրտումներ, 3. տեղեկատվության մուտքագրման և մշակման աշխատանքներ (Microsoft Access ծրագրային փաթեթ), 4. ստացված ամփոփ տեղեկատվության համեմատում համապատասխան դինամիկ շարքերի հետ, 5. տեղեկատվության տարածում ինչպես թղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային եղանակով՝ տարեգրքերում, տեղեկատվական գեկույցներում, վիճակագրական ժողովածուներում, ինչպես նաև տեղեկատվության պաշտոնական հայցման դեպքում պաշտոնական պատասխան գրությունների միջոցով:	
3.5 Արտադրության համակարգի փորձարկում	Պայմանավորված վիճակագրական հաշվետվական ձևում ցուցանիշների փոփոխությունների հետ մուտքագրման ծրագրային փաթեթը պարբերաբար ենթարկվում է համապատասխան փոփոխությունների: Ըստ անհրաժեշտության իրականացվում է նաև ծրագրային փաթեթների թեստավորում:	
3.6 Վիճակագրական բիզնես գործընթացի փորձարկում	Ցուցանիշի վիճակագրական հաշվետվական ձևում ընդգրկմանը զուգահեռ իրականացվում է վերջինիս դաշտային փորձաքննություն՝ պարզելու ռեսպոնդենտների կողմից ցուցանիշի տրամադրման հնարավորությունները, ինչպես նաև փորձարկելու դրա նկատմամբ նրանց ընկալումը :	

	<p>3.7 Արտադրության համակարգի վերջնականացում</p>	<p>Իրականացվում են ցուցանիշների լրացման վերաբերյալ մեթոդաբանական պարզաբանումների կազմում և տրամադրում վիճակագրական տեղեկատվություն տրամադրողներին (ռեսպոնդենտներին): Ամփոփվում են տեղեկատվություն ներկայացնողների հետ ցուցանիշների վերաբերյալ աշխատանքային քննարկումների արդյունքում ձեռք բերված համաձայնությունները:</p>
<p><i>Հավաքում</i></p>		
	<p>4.1 Գլխավոր համակցության և ընտրանքի ձևավորում</p>	<p>Տեղեկատվության հավաքման արդյունքում ձևավորվում է տեղեկատվության գլխավոր համակցությունը, որն իր մեջ ներառում է տնտեսության ոչ ֆինանսական առևտրային կազմակերպություններից հավաքված վիճակագրական տեղեկատվությունը:</p>
	<p>4.2 Հավաքման կազմակերպում</p>	<p>Վիճակագրական տեղեկատվության հավաքման կազմակերպման համար իրականացվում է դիտարկման ենթակա նախապես հայտնի կազմակերպությունների քանակին համապատասխան վիճակագրական հաշվետվական ձևի և ըստ անհրաժեշտության դրա լրացման հրահանգի տպագրության պատվերի ձևաորում, դրանց տպագրություն և բաշխում համապատասխան կազմակերպություններին: Միաժամանակ վիճակագրական հաշվետվական ձևն ու դրա լրացման հրահանգը հասանելի են նաև Արմստատի պաշտոնական կայքում: Առկա են էլեկտրոնային եղանակով հաշվետվության հավաքման համար անհրաժեշտ ցանցային միջոցներ: Կառուցվածքային և տարածքային ստորաբաժանումների պատասխանատու աշխատակիցները ունեն համապատասխան գիտելիքներ և հմտություններ վիճակագրական տեղեկատվության հավաքման գործընթացի կազմակերպման համար:</p>
	<p>4.3 Հավաքման իրականացում</p>	<p>Վիճակագրական տեղեկատվության հավաքումն իրականացվում է Արմստատի տարածքային ստորաբաժանումների, մարզային վարչությունների այնպես էլ Արմստատի կենտրոնական ապարատի ֆինասների վիճակագրության բաժնի միջոցով՝ առձեռն, փոստի և էլեկտրոնային համակարգի միջոցներով՝ համաձայն 20.06.2016թ. ՀՀ ՎՊԽ «Վիճակագրական տվյալների հավաքման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 05-Ն որոշման:</p>
	<p>4.4 Հավաքման վերջնականացում</p>	<p>Հավաքված տեղեկատվությունը թվաբանական և տրամաբանական ստուգաճշտման ենթարկվելուց հետո մուտքագրվում է էլեկտրոնային միջավայր: Տեղեկատվության մուտքագրումն իրականացվում է</p>

		ինչպես մեխանիկական, այնպես էլ տեղեկատվությունը էլեկտրոնային միջավայր անմիջապես ներածելու եղանակով: Հավաքված տեղեկատվությունը ստուգաճշտման ենթարկվելուց հետո մուտքագրվում է էլեկտրոնային միջավայր:
<i>Մշակում</i>		
	5.1 Տվյալների ինտեգրում	Իրականացվում է Արմատատի մարզային վարչություններից ստացվող համապատասխան տեղեկատվության միավորում մեկ միասնական տվյալների բազայում, որի արդյունքում բացառվում են կրկնությունները:
	5.2 Դասակարգում և կոդավորում	Իրականացվում է ըստ կազմակերպության գործունեության հիմնական տեսակի կոդավորման աշխատանքներ համաձայն Տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգիչի (NACE, rev 2), ինչպես նաև մարզային և տարածքային միավորների կոդավորում՝ համաձայն նախապես սահմանված կարգի:
	5.3 Վերանայում և հաստատում	Իրականացվում է թերի կամ աղավաղումներով ներկայացված տեղեկատվության ստուգաճշտում, ինչպես նաև ոչ ճիշտ կոդավորված տեղեկատվության համապատասխանեցում նախապես հաստատված դասակարգիչների պահանջներին: Ըստ անհրաժեշտության իրականացվում է նաև կազմակերպությունների պետական ռեգիստրում գրանցման, նույնականացման և հարկային մարմնում գրանցման համապատասխան կոդերի վավերացում՝ օգտագործելով Արմատատի կողմից վարվող բիզնես ռեգիստրի և որպես վարչական տեղեկատվության աղբյուր օգտագործվող ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական գրանցում իրականացնող մարմնի կողմից տրամադրված տեղեկատվությունը:
	5.4 Խմբագրում և իմպուտացիա	Իրականացվում է բացակայող տեղեկատվության համալրում ցուցանիշների նախորդ ժամանակահատվածի վերաբերյալ ներկայացված տվյալներով՝ դրանց վերաբերյալ այլընտրանքային տեղեկատվության բացակայության դեպքում: Համալրված տեղեկատվությունը հաջորդող ժամանակահատվածում տվյալների առկայության պարագայում ենթակա են ճշգրտման:
	5.5 Նոր փոփոխականների և միավորների ձևավորում	Գնահատումներ և լրահաշվարկներ այլ ցուցանիշների հաշվարկման համար առկա չեն:
	5.6 Կշիռների հաշվարկում	Քանի որ տարբեր գործունեությամբ զբաղվող կազմակերպությունների կողմից ներկայացված տեղեկատվությունը ապահովում է այդ ոլորտի վիճակագրության ամբողջականությունը, հետևաբար

		լրացուցիչ կշիռների հաշվարկման անհրաժեշտություն չի առաջանում:
	5.7 Ագրեգատների հաշվարկում	Մուտքագրված տեղեկատվության հիման վրա իրականացվում է ամփոփ տվյալների ստացում ըստ առանձին վիճակագրական ցուցանիշների՝ նախապես մշակված համակարգչային ծրագրի միջոցով:
	5.8 Տվյալների ֆայլերի վերջնականացում	Հաճախ, ելնելով օպերատիվ վիճակագրական տվյալների ստացման անհրաժեշտությունից, նախնական տեղեկատվության հիման վրա կատարվում է նախնական ցուցանիշների հաշվարկ, որոնք հետագայում ենթակա են ճշգրտման:
<i>Վերլուծություն</i>		
	6.1 Նախնական արդյունքների նախապատրաստում	Ստացված ամփոփ ցուցանիշների հիման վրա իրականացվում է վիճակագրական ցուցանիշների խմբավորումներ, ինչպես նաև դինամիկ շարքերի կառուցում ամփոփ տեղեկատվության ներկայացման, ինչպես նաև ցուցանիշների դինամիկ շարքերի կառուցման համար:
	6.2 Արդյունքների վավերացում	Ցուցանիշների ստացման ողջ ընթացքում խստորեն պահպանվում են դրանց ստացման մեթոդաբանական պահանջները՝ համաձայն նախապես սահմանված դասակարգումների և մեթոդաբանական ուղեցույցների և վիճակագրական հաշվետվության լրացման հրահանգի:
	6.3 Արդյունքների մեկնաբանում և բացատրում	Ամփոփ ցուցանիշների ստացումից հետո իրականացվում է դրանց տրամաբանական վերլուծում՝ օգտագործելով տնտեսությունում տեղի ունեցող տարաբնույթ երևույթների ազդեցությունը:
	6.4 Բացահայտման հսկողության կիրառում	Խստորեն պահպանվում են ինչպես հրապարակման ենթակա, այնպես էլ վիճակագրական տեղեկատվության օգտագործողների կողմից հայցվող վիճակագրական ցուցանիշների գաղտնիությունը, այն է դրանց գերծ լինելը անհատական (անվանական) տեղեկություններից, համաձայն «Պաշտոնական վիճակագրության մասին օրենքի» և 2001 թվականի հունիսի 25-ի «Վիճակագրական գաղտնիքի պահպանման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ ՎՊԽ N 53 որոշման (տես՝ http://www.armstat.am/file/doc/99454478.pdf հղումը):
	6.5 Արդյունքների վերջնականացում	Մինչ ամփոփ տեղեկատվության տարածումը իրականացվում է ամփոփ ցուցանիշների վերլուծություն՝ ըստ դրանց դինամիկ շարքերի:
<i>Տարածում</i>		
	7.1 Ելքային համակարգերի արդիականացում	Իրականացվում են հրապարակման ենթակա վիճակագրական ցուցանիշների վերաբերյալ համապատասխան արդյունակների պատրաստում և վերջնական ճշգրտման աշխատանքներ, ինչպես նաև

		կատարվում է դինամիկ շարքերի արդիականացում: Անհրաժեշտության դեպքում նաև փոփոխություններ և/կամ լրացումներ են կատարվում համապատասխան ցուցանիշի հասկացություններում և մեթոդաբանական պարզաբանումներում:
	7.2 Տարածման արտադրանքների արտադրում	<p>Տարածվող արտադրանքի համար իրականացվում են արտադրական բոլոր քայլերը՝ բացատրական տեքստի, աղյուսակների, գծապատկերների և այլ նյութերի նախապատրաստում, այդ արտադրանքների խմբագրում և դրանց համապատասխանեցում հրապարակման ստանդարտներին:</p> <p>Կազմակերպությունների դեֆիտորական և կրեդիտորական պարտքերի, բանկերի վարկերի և փոխառությունների վերաբերյալ եռամսյակային և տարեկան հաշվետվությունների ցուցանիշների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն լեզուներով հրապարակվում է ներքոհիշյալ տարեգրքերի և վիճակագրական ժողովածուների միջոցով.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2. Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների վիճակագրություն (տարեկան) ժողովածու, 3. Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը ամսական տեղեկատվական զեկույց <p>Էլեկտրոնային տարբերակները հասանելի են Արմստատի պաշտոնական կայքում http://armstat.am/am/?nid=45, http://armstatbank.am/Selection.aspx?rxid=002cc9e9-1bc8-4ae6-aaa3-40c0e377450a&px_db=ArmStatbank&px_type=PX&px_language=hy&px_tableid=ArmStatbank%5c1+Economy+and+finance%5c14+Government+Finances%5c20-fin-2014.px հղմամբ, իսկ հրապարակումները՝ http://armstat.am/am/?nid=82, հղմամբ:</p>
	7.3 Տարածման արտադրանքների թողարկման կառավարում	Վիճակագրական տեղեկատվության տարածումը կատարվում է համապատասխան Արմստատի հնգամյա և տարեկան վիճակագրական ծրագրերով նախատեսված ժամանակացույցի: Վիճակագրական տեղեկատվություն ներկայացնողների կողմից ցուցանիշների վերաբերյալ տեղեկատվության փոփոխման կամ ճշգրտումների կատարման դեպքում համապատասխան փոփոխությունների և ճշգրտումների են ենթարկվում նաև Արմստատի կողմից արդեն իսկ հրապարակված ցուցանիշները:
	7.4 Տարածման	Տարածման արտադրանքների տրամադրում:

	արտադրանքների խթանում	Գործիքների օգտագործում օգտագործողների հետ հաղորդակցությունը կառավարելու համար: Կայքի, ֆեյսբուքի և այլ միջոցների օգտագործում:
	7.5 Օգտագործողների աջակցության կառավարում	Վիճակագրական տեղեկատվություն օգտագործողների կողմից չհրապարակվող ցուցանիշների վերաբերյալ տեղեկատվության պաշտոնական հայցման դեպքում հնարավորության սահմաններում իրականացվում է լրացուցիչ ցուցանիշների հաշվարկ և տրամադրում նրանց՝ միաժամանակ պահպանելով վիճակագրական տեղեկատվության նկատմամբ գաղտնիության սկզբունքը:
	<i>Գնահատում</i>	
	8.1 Գնահատման միջոցների հավաքում	Ըստ անհրաժեշտության իրականացվում է Կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի, բանկերի վարկերի և փոխառությունների վերաբերյալ եռամսյակային և տարեկան հաշվետվությունների ամփոփ ցուցանիշների արդյունքների համեմատում նախորդ տարիների ցուցանիշների հետ:
	8.2 Գնահատման իրականացում	Վիճակագրական ցուցանիշների որակի կառավարման տեսանկյունից իրականացվում են միևնույն աղբյուրից ստացվող, տարբեր հաշվետվական ձևերում արտացոլված միևնույն կազմակերպությունների վերաբերյալ տեղեկատվության համեմատություններ:
	8.3 Գործողությունների ծրագրի համաձայնեցում	Համեմատվող միևնույն ցուցանիշի վերաբերյալ ստացվող տեղեկատվության միջև անհամապատասխանությունների հայտնաբերման դեպքում իրականացվում է դրանց հնարավոր պատճառների բացահայտում, որի հիման վրա իրականացվում են համապատասխան վերջնական ճշգրտման աշխատանքներ: